

Det norske arbeiderpartis valgprogram 1906

Ved alle valg anerkjender Det norske arbeiderparti kun kandidater, som stiller sig paa partiets hele principielle program.

Som nærmest liggende opgaver for lovgivningsmagten og derfor opgaver, som bør indtage en fremragende plads i agitationen ved forestaaende stortingsvalg, skal landsmødet pege paa :

1. Almindelig stemmeret for kvinder i stat og kommune.
2. Bostedsbaandets ophævelse. Folkeafstemning i vigtigere lovsager.
3. Folkeskolen udviklet til en fælles skole for alle samfundets barn. Saavel minimums- som maksimumslæsetiden forhøiet og landsskolens bragt i høide med byskolens, og lærerstandens kaar forbedret.
Skolestyret vælges direkte af kommunens stemmeberettigede.
4. Omlæggelse af toldskatterne til indtægts-, formues- og arveskat, og disse gjort gradvis stigende. Selvangivelse indføres.
5. Foreningsretten beskyttes ved lov.
6. Effektive botemidler mod arbejdsløsheden. Tilskud til organisationernes arbejdsledighedskasser. 8 timers arbejdsdag fastsat ved lov.
7. Almindelig folkepension, og sygepleien ført over i beskatningen.
8. Militarismens afskaffelse. Oprettelse af internationale voldgiftsdomstole.
9. Lovfæstet adgang for kommunerne til at ekspropriere udyrket, men dyrkbar jord, efter takst bygget paa gjennemsnittsafkastningen i de sidste 10 aar. Saadan eksproprieret jord overdrages til fælles eller enkeltmands eiendomsbrug mod lav afgift og fornøden kontrol. Statsbidrag tilstaaes arbeidere og kooperative selskaber til opdyrkning af den saaledes eksproprierede jord.
10. a. Ophævelse af rusdriklovens § 7.
b. Ophævelse af den indirekte statsunderstøttelse til brænderibedriften.
c. Rusdriklovens § 39 forandres saaledes at kommunestyrene faar adgang til at paalægge smaasalgt af vin en afgift af indtil 1000 kroner.
d. Malttoldens ophævelse. Beskatning af øllet efter alkoholstyrken.

Program

Grundaarsagen til fattigdommen, folkets aandelige og økonomiske undertrykkelse og den sociale nød ser partiet deri, at de naturlige rigdomskilder (jord, grund, gruber), arbejds- og samfærdselsmidler (bygninger, maskiner redskaber, skibe), materialier og livsfornødenheder er tillatt at bli enkeltes ene-eie og fordelingen af arbeidets udbytte overladt til individernes interessekamp uden almen kontroll.

Det norske arbeiderparti, som har sat sig den norske arbejderklassens frigjørelse og reisning som sit maal, tilstræber overfor jordens, arbejds- og samfærdselsmidlernes overgang til fælleseie, overførelse av produktionens ledelse til samfundet og en retfærdig fordeling av nationens arbeidsudbytte derigjennem varetat av det offentlige som en samfundsopgave.

I alle lande med privat-kapitalistisk produktionsmaade har det arbeidende folk de samme interesser. Med udvidelsen av verdenssamkvemmet og vareudbytningen mellem landene blir arbeidets stilling i det enkelte land af bestandig større betydning for arbeidernes stilling i andre lande. Arbejderklassens befrielse er derfor ikke alene en national sag, men en opgave, hvortil

arbeidernes interesser i alle kulturlande er knyttet i like høi grad. I erkjendelse heraf erklærer Det norske arbeiderparti sit formaals sammenhæng med broderpartiernes bestræbelser i andre lande.

Den økonomiske usikkerhed og undertrykkelse, som følger af den privatkapitalistiske produktion, gjør, at ikke bare lønarbeidere, men ogsaa alle mindre bemidlede handelsfolks, industridrivendes og jordbrugerens interesser falder sammen med socialdemokratiets bestræbelser, og idet partiet kjæmper for befolkningens lighet i rettigheder og pligter uden hensyn til kjøen, staar det som repræsentant for alle undertrykte, for alle fordringer, som tilsigter sunde og harmoniske livsvilkaar.

Ud fra dette grundsyn kjæmper partiet for tiden for:

1. Arbeidernes sammenslutning og solidaritet.
2. Beskyttelse ved lov af arbeidernes yrings- og valgfrihed, forenings- og forsamlingsret.
3. Statsborgerlig og kommunal stemmeret for alle i landet hjemmehørende kvinder og mænd, som har fyldt 21 aar. Valg paa en fridag.
4. En tidsmæssig valgordning med enmandskredse og direkte valg og omvalg. Ophævelse af bostedsbaandet. En forholdsmæssig repræsentation for de forskjellige byer og landsdele.
5. Folkets direkte deltagelse i lovgivningen ved forslags- og forkastelsesret.
6. Forandring i de nuværende regler for erhvervelse av hjemstavns- og statsborgerret saaledes, at der blir praktisk adgang hertil ogsaa for indvandrede udlændinge tilhørende arbeiderklassen.
7. En skjærpet arbeiderbeskyttelseslovgivning. Særlig fremhæves:
 - a. Forbud mod anvendelse av barn under 14 aar til arbeide i fabrikker, paa verksteder, ved bergverker eller nogen anden sundhetsfarlig og anstrengende bedrift.
 - b. Indskrænkning av natarbeide til industrier eller tilfælde, hvor tekniske grunde, hensynet til den offentlige velfærd eller tvingende undtagelsesforhold kræver det.
 - c. Fastsættelse af en maksimalarbeidsdag paa 8 timer.
 - d. En ugentlig uafbrudt hvilepause paa 36 timer.
 - e. Forbud mod anvendelse af giftige eller for arbeidernes helbred ødelæggede stoffe i produktionen, hvor saadan ikke er absolutt nødvendig.
 - f. Lovbestemt kontrol med fartøiers sjødygtighed samt mot overlastning (lastelinje).
 - g. Effektiv sundhedskontrol med tyendes soverum, sjøfolks lugarer samt med arbeidernes boliger. Gjennemførelsen heraf forudsætter, at det offentlige (stat eller kommune) tilveiebringer tilstrækkelig av sanitært forsvarligt husrum for arbeiderbefolkningen, hvor saadant mangler.
 - h. Arbeidervalgt tilsyn med beskyttelseslovgivningens haandhævelse.
8. Ophævelse av husmandsforholdet. Tidsmæssige forandringer i lovgivningen om tjenere og sjøfolk, sigtende til at sikre visse klasser av arbeidere mot overgreb fra husbønders og overordnedes side.
9. En forbedret og konfessionsløs folkeskole, beregnet paa at tjene som eneste barneskole for barn af alle samfundsklasser. Undervisning i alle offentlige læreanstalter uden skolepenge. Opdragelse av forældreløse og vanskjøttede barn ved samfundet (stat eller kommune).
10. Retspleie og adgang til retshjælp ved offentlige eller kommunale sakførere uden direkte betaling.
11. Lægehjælp, lægemidler og pleie tilsikres alle syge gjennom stats- og kommunal ordning uden direkte betaling. Tuberkulosens bekjæmpelse ved oprettelse av offentlige kur- og pleieanstalter.

12. Forsvarlig underhold tilsikres alle arbeidsinvalider.
13. Størst mulig innskærnkning af det indirekte skattesystem. En forholdsmæssig anvendelse av de paa arbeiderbefolkningen faldende indirekte skatter til forbedring af dennes livsvilkaar. Ophævelse av beskyttelsestoldsatser, hvorved befolkningen beskattes til fordel alene for enkelte virksomhedsgrene eller næringsdrivende. Forøget indtægts-, formues- og arveskat og disse gjort gradvis stigende. Beskatning af jord, ogsaa udyrket, efter dens naturlige værdi for dyrkning og i byerne en forøget beskatning af ubebygget grund. Statens og kommunens successive overtagelse af produktive virksomheder, hvorved de offentlige indtægter kan forøges eller befolkningens udgifter formindskes. Særlig fremhæves: de store fiskerier, dampskibsruter (indenrigske og udenrigske), tobaks-, brændevins- og ølbedriften, skogdrift, træmasseindustri, indkjøb af korn og kul.
14. Offentlige arbeiders udførelse direkte ved det offentlige selv og uden mellemkomst av kontraktører.
15. Militarismens afskaffelse og oprettelse af internationale nøttralitets- og voldgiftsdomstole.
16. Jordspørsmålet.
 - a. Jordens udtømmelige rigdomskilder skal paa betryggende vilkaar aapnes for alle, som vil arbeide, hvorved fattigdom, utvandring og affolkning af landdistrikterne undgaaes.

Begrænsning af den omsiggripende belaaing af jorden og samfundsmæssig beskyttelse til produktionsmidlernes besiddelse samt til eiendommen av arbeidsudbyttet.

Da socialismen medfører ophævelse af det nuværende gjælds- og rentesystems lumske utplyndringer, bør jordbruget, som mest lider herunder, lidt efter lidt frigjøres ved, at privatkapitalismens mangeartede og ukontrollerte udsugninger vanskeliggjøres.
 - b. Af visse grunde maa:
 1. Intet bortsalg af offentlig eiendom finde sted.
 2. Stat og kommune bør efterhvert obkjøpe billige og under tvangs salg staaende jordeiendomme og andre grundherligheder som: skog, vandfald, gruber etc.
 3. Kommunerne skal aapnes adgang til at ekspropriere - særlig udyrket, men dyrkbar jord - efter en takst, der er bygget paa eiendommens virkelige avkastning; dog maa erstatningen aldrig overstige gjennemsnittet av de sidste 10 aars skattetakst.
 4. Saadan eiendom skal enten drives af det offentlige eller overdrages til fælles- eller enkeltmands eiendomsbrug mod lav afgift og fornøden kontrol. Udbytning af arbeidskraft tillades ikke.
 5. Stats- og kommunehjælp ydes til indkjøb af eller avbetaling paa hus og jord til bruk eller eie, men skal det offentlige ha forkjøpsretten like efter nærmeste arvinger.
 6. Al saadan eiendom med avling og nødvendige brugsmidler skal ved lov sikres mod eksekutioner, private panteheftelser og i det hele mod ethvert indgreb fra private kreditorer.
 7. Denne beskyttelse skal ogsaa omfatte nuværende besiddere av hus og jord i saa stor udstrækning, at der gives plads for vedkommendes egen og families arbeidskraft.
 - c. Endvidere bør stat og kommune støtte og ved lov fremelske alle kooperative foretagender som: meierier, slagterier, vareomsætningskontorer for kjøb og salg, samt fællesdrift i alle former, som tar bestemt sigte paa at øge producenternes

- udbytte ved overflødiggjørelse af mellemænd og fremmed kapital.
- d. For alle større jordbrug, som drives med husmænd, tjenere og anden leiet arbejdskraft, skal der ved lov fastsættes mindsteløn og maksimalarbejdsdag avpasset efter de stedlige forhold.